

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНІВ

G. Rozum,
postgraduate student of the Interregional Academy of Personnel Management

CONCEPTUAL APPROACHES FOR THE FORMATION OF MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION INNOVATIVE DEVELOPMENT OF REGIONS

У статті обґрунтовано необхідність застосування механізму державно-приватного партнерства як ефективного інструменту реалізації інноваційної політики регіонів, а також визначено можливості державно-приватного партнерства в проектах комерціалізації продукту інтелектуальної праці як форми взаємодії між державою, науково-дослідними інститутами та бізнесом.

The article substantiates the necessity of using the mechanism of public-private partnership as an effective tool for implementing innovation policy of the regions, as well as identifies the possibilities of public-private partnership in projects of commercialization of intellectual work as a form of interaction between the state, research institutes and business.

Ключові слова: державне управління, державно-приватне партнерство, інновація, інноваційний розвиток, механізм, регіон.

Key words: public administration, public-private partnership, innovation, innovation development, mechanism, region.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Державно-приватне партнерство (ДПП) на сьогодні розглядається як інноваційний інструмент розвитку територіальних утворень місцевого та регіонального рівнів.

Особливе значення механізму державно-приватного партнерства знаходять у відносинах між державою і бізнесом у регіональній інноваційній діяльності. В останні роки враховуючи те, що ржава здійснює курс на інноваційний розвиток економіки, значення організації такого роду партнерства набуло особливий сенс.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Важливий внесок у розробку проблем розвитку партнерства держави і приватного сектору, в тому числі і як інструменту реалізації інноваційної політики регіонів внесли зарубіжні та вітчизняні вчені: О.С. Андреєва, О.М. Головінов, А.М. Дирдонова, В.М. Іванова, В.С. Іванов, А.А. Стародубова та інші науковців. Проте, можна стверджувати, що проблема державно-приватного партнерства як ефективного інструменту реалізації інноваційної політики регіонів потребує подальших досліджень.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування необхідності застосування механізму державно-приватного партнерства, як ефективного інструменту реалізації інноваційної політики регіонів, а також визначення можливості державно-приватного партнерства в проектах комерціалізації продукту інтелектуальної праці як форми взаємодії між державою, науково-дослідними інститутами та бізнесом.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Одним із механізмів використання інноваційного потенціалу виступає державно-приватне партнерство (ДПП), що відображає процеси розширення і ускладнення форм

взаємодії держави, бізнесу і науково-дослідних інститутів, еволюції національних інноваційних систем провідних країн світу.

Як у своєму дослідженні відзначають Іванова В.М., Іванов В.С. "Різні економічні школи, які пропонували моделі даної економічної взаємодії, створювалися протягом останніх століть. Однак в умовах глобалізаційних процесів та прискореної інтеграції економічних систем вони потребують суттєвого доопрацювання і зміни з урахуванням нового державного та економічного устрою. На сучасному етапі розвитку, не знайдено єдиного вірного варіанту організації відносин держави і бізнесу, яка б влаштувала обидві сторони відносин. Світова практика показує, що у співпраці держави і приватного сектора держава не може повністю відсторонитися від управління економікою, як не може повністю управляти нею. Єдиною ефективною формою присутності обох інститутів в суспільстві може бути взаємовигідне партнерство. Найчастіше інтереси держави та бізнесу перетинаються і для досягнення найбільшого результату від сфери інтересів необхідно знайти ефективну модель партнерських відносин" [3].

Використання інструменту ДПП у рамках реалізації суспільно значущих проектів в широкому спектрі діяльності — від базових галузей промисловості та НДДКР до надання громадських послуг — в країні почалося з 2000-х рр., і за минулі роки державою були створені певні передумови для розвитку ДПП.

Сьогодні перед державою стоїть завдання вироблення конкретних процедур застосування цих інструментів та їх апробації на пілотних проектах, у тому числі для стимулювання участі бізнесу в процесах створення і використання інновацій. Фінансово-економічні кризи, що відбуваються в світі показали значимість ДПП в інноваційній сфері, оскільки в умовах дефіциту бюджету і зниження кредитоспроможності компаній тільки об'єднання ресурсів дозволить провести модернізацію економіки.

Слід зауважити, що регіональна інноваційна діяльність в регіонах виступає найважливішим індикатором розвитку національної економіки в цілому, оскільки вона дозволяє вирішувати найважливіші завдання забезпечення економічного розвитку країни, безперервного оновлення виробничої технічної бази і випускати конкурентоздатну продукцію.

Механізм державно-приватного партнерства дозволяє подолати обмежені можливості держави і регіональних органів щодо фінансування соціальних та інфраструктурних проектів, перенести частину ризиків на бізнес, а також використовувати управлінські навички та досвід приватного сектора для підвищення якості наданих соціальних послуг та збільшення ефективності управління об'єктами суспільної інфраструктури [5].

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить про те, що роль ДПП в інноваційній політиці регіонів і країни в цілому різна в різних країнах, але проявляється явна тенденція до зростання його впливу на процес підвищення інноваційної активності.

Виняткова значимість державно-приватного партнерства як ефективного інструменту реалізації інноваційної політики визначається:

по-перше, розвитком інноваційної інфраструктури з урахуванням інтересів бізнесу і при його активній участі;

по-друге, підвищенням ефективності використання державної власності та бюджетних витрат, у тому числі спрямованих на підтримку інновацій;

по-третє, стимулюванням приватного сектора до розвитку підприємницької активності у сферах, які мають найбільший потенціал якісного економічного зростання.

Зазначені напрями знаходять своє конкретне відображення у витратах державного бюджету, законодавчих ініціативах та виробленні нових програм в області розвитку інноваційного партнерства.

Державно-приватне партнерство — це інституційний та організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації суспільно значущих проектів і програм в широкому спектрі галузей промисловості та в інноваційній сфері. Державно-приватне партнерство дозволяє уникнути, з одного боку, недоліків прямого регулювання держави, з іншого — "провалів ринку".

За визначенням Яшевой Г., "ДПП в інноваційній сфері це сукупність організаційно-правових відносин і дій держави та приватного бізнесу, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку на макро-, регіональному та мікрорівні за допомогою реалізації проектів і програм в інноваційній сфері. Основний аргумент на підтримку державно-приватного партнерства полягає в тому, що і державний, і приватний сектори мають свої власні унікальні характеристики і переваги, при об'єднанні яких відкривається можливість більш ефективно діяти і досягати кращих результатів саме в тих сферах, де особливо помітна неефективність державного управління" [4].

На нашу думку, використання механізму державно-приватного партнерства сприяє реалізації регіональних інноваційних проектів і програм, а також малопривабливих для традиційних форм фінансування.

Державно-приватне партнерство підвищує ефективність інноваційних проектів за рахунок участі в них приватного бізнесу, формує умови для зниження тягаря на бюджет шляхом залучення приватних коштів і комерціалізації надання послуг, відбір кращих управлінських кадрів, техніки і технологій, підвищення якості обслуговування кінцевих покупців тощо.

Як зазначає Головінов О.М., "державно-приватне партнерство в області інновацій повинно являти собою взаємодію держави і приватного сектора в процесі всього

інноваційного циклу, починаючи із проведення наукових досліджень і комерціалізації розробок до виробництва наукоємної високотехнологічної продукції. Держава зобов'язана чітко визначитися, на які інновації вона закріплює за собою права власності і доводить їх до практичного застосування самостійно (зокрема, пов'язані з обороною, національною безпекою), а на які інновації з моменту їхнього створення права користування і розпорядження можуть бути передані бізнесу для наступної їх діяльності на ринку" [2].

Як відзначають Андреева О.С., Дирдонова А.М., Стародубова А.А., "в рамках партнерства держави і бізнесу вирішується ще одна дуже важлива проблема скорочується термін оформлення і реєстрації об'єктів промислової нерухомості, оскільки у всіх розглянутих проектах дану функцію бере на себе держава. Об'єктивна реальність сьогодні така, що з моменту вибору і земельної ділянки, що підходить до реєстрації готового об'єкта нерухомості у суб'єктів підприємництва може пройти дуже багато часу. Кілька місяців йде на всі численні етапи: конкурс, переведення землі в категорію промислового призначення, отримання необхідних дозволів і погоджень, розробка проектного документу. Для бізнесу, а особливо для малого і середнього — це занадто довго, поки будується завод, може зникнути ринкова ніша. Місцеві органи влади цю проблему вирішили досить добре і цей досвід безумовно потрібно взяти на озброєння. Створення подібних соціально орієнтованих проектів, спрямованих на створення нових робочих місць, допомагає переламати проблему відтоку населення, зберегти і залучити в регіон висококваліфіковані кадри" [1].

Описуючи партнерство між бізнесом і державою в процесі комерціалізації інновацій, де ініціатором виступає організація-споживач, можна виділити такі етапи:

1 етап. Організація усвідомлює необхідність інноваційної модернізації, але не знає, де знайти виробника нововведення. Компанія звертається в Брокерський центр комерціалізації інновацій із запитом про пошук виробника інновації.

2 етап. Брокерський центр комерціалізації інновацій здійснює процес пошуку потенційних клієнтів на основі інформації, наданої організацією-споживачем. Подає заявки декільком постачальникам-виробникам інновація, якими виступають НДІ, ВНЗ, КБ тощо.

3 етап. У тому випадку, якщо постачальники нововведення розглядають заявку перспективною, але самі не мають повної можливості її здійснити, в свою чергу, подають запит про можливість розробки інновації в тимчасовий творчий колектив.

4 етап. Якщо останні дають позитивну відповідь, то постачальники надають в Брокерський центр комерціалізації інновацій інформацію щодо наявності та вартості й терміни створення інновації.

5 етап. Брокерський центр комерціалізації інновацій формує комерційну пропозицію на створення інновації і надають його організації-споживачу.

6 етап. Якщо при вивченні комерційної пропозиції організація-споживач усвідомила необхідність фінансової підтримки для покупки інновації, то вона звертається в Брокерський центр комерціалізації інновацій для щодо позову інвесторів.

Державно-приватне партнерство в стадіях інноваційного процесу (освіта, НДДКР, інвестиційна діяльність, трансфер інновацій) відбувається наступним чином. Знання є джерелом інновацій як у самому продукті, так і в технології виробництва, управлінні, методах збуту, реклами тощо. Партнерство в освіті реалізується за такими напрямами: участь державних регіональних органів у розробці

освітніх програм у місцевих університетах; організація навчальних семінарів і конференцій.

Для кожної із стадій даної стратегії повинні визначатися цілі та критерії їх досягнення з урахуванням:

- рівня розвитку основних суб'єктів інноваційної діяльності: провідні ВНЗ і науково-дослідний сектор, великі, середні та малі інноваційні підприємства, галузеві НДІ, конструкторські бюро;

- рівня розвитку інфраструктури підтримки інновацій: інфраструктура науково-дослідного сектора, в т.ч. ВНЗ, бізнес-інкубатори, технопарки, впроваджувальні центри, а також вільні економічні зони, індустріальні парки;

- напрямів розвитку інновацій в регіоні;

- механізм реалізації інноваційної діяльності в регіоні (формування і розвиток державно-приватного партнерства, створення вільних економічних зон, кластеризація тощо);

- внутрішніх ресурсів інноваційного розвитку, перш за все, кадрів (провідні наукові колективи, висококваліфіковані фахівці, кращі студенти, аспіранти), а також соціальної інфраструктури, що визначають можливості залучення в регіон / утримання кращих трудових ресурсів;

- зовнішніх ресурсів інноваційного розвитку: фінансові та адміністративні ресурси державних інститутів розвитку і підтримки інновацій, державні програми розвитку інноваційної діяльності.

Створення інноваційної продукції проходить чотири основні стадії:

- фундаментальні дослідження, прикладні дослідження і розробки, дослідне і дрібносерійне виробництво, перехід до масового випуску інноваційної продукції. Порушення інноваційного ланцюжка на будь-якій зі стадій обмежує можливості інноваційного розвитку економіки регіону.

Таким чином, інноваційні стратегії та сценарії розвитку регіону необхідно розглядати як пріоритетний, оскільки його реалізація може сприяти підвищенню ефективності економіки регіону.

Для нормального інноваційного розвитку необхідно формувати сприятливе інституційне середовище. В регіоні і в країні в цілому сформована законодавча база інвестиційної діяльності та система державної підтримки інноваційних та інвестиційних проектів. Однак для подальшого розвитку інноваційної діяльності в регіонах необхідно:

- удосконалювати регіональну нормативно-правову базу в сфері інновацій та інноваційної діяльності;

- формувати соціально-економічні та організаційні умови для інноваційного розвитку;

- визначити пріоритети і формувати стратегію інноваційного розвитку з метою забезпечення сталого розвитку економіки регіону;

- формувати умов для інтеграції науково-виробничих, освітніх та бізнес-ресурсів для забезпечення інноваційної діяльності;

- формувати інформаційно-комунікаційну інфраструктуру в регіоні;

- координувати діяльність органів влади та організацій в питаннях проектування, розробки і впровадження інноваційних технологій, спрямованих на вдосконалення системи управління регіоном і вирішення проблем соціально-економічного розвитку;

- залучити інвестицій в інноваційну сферу;

- створити сприятливе середовище для інноваційної діяльності.

На нашу думку, всі перераховані вище заходи можуть сприяти ефективному розвитку інноваційної діяльності в регіонах, що виступає необхідним елементом стратегії соціально-економічного розвитку регіонів в цілому. Ці за-

ходи націлені на підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки та перетворення регіону в центр інновацій високого рівня.

Все вищевикладене складає основу щодо формування інноваційної активності регіону, визначення механізму інноваційного розвитку регіону та виявлення основних напрямів інноваційної діяльності регіону.

ВИСНОВКИ

1. Використання механізму державно-приватного партнерства сприяє реалізації регіональних інноваційних проектів і програм, а також малопривабливих для традиційних форм фінансування.

2. Активізація інноваційної діяльності в результаті державно-приватного партнерства відбувається за всіма стадіями інноваційного процесу. Факторами інноваційної активності стають: обмін знаннями, генерація ідей, спільне фінансування досліджень і розробок. Партнерські відносини держави і бізнесу в регіонах вимагають узгодження інтересів цих двох основних інститутів сучасного суспільства та економіки. ДПП не означає просте вкладання ресурсів. Кожна зі сторін партнерства має власні цілі, вирішує свої конкретні завдання, сторони мають різні мотивації.

Література:

1. Андреева Е.С. Эффективность проектов государственно-частного партнерства (на примере Республики Татарстан) / Е.С. Андреева, А.Н. Дырдонова, А.А. Стародубова // Вестник Казанского технологического университета. — 2012. — № 16. — С. 256—260.

2. Головінов О.М. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері / О.М. Головінов // Вісник економічної науки України. — 2010. — № 1. — С. 47—51.

3. Иванова В.Н. Государственно-частное партнерство в инновационном развитии региона и предприятий / В.Н. Иванова, В.С. Иванов. — М.: Финансы и статистика, 2010. — С. 49.

4. Яшева Г.А. Формирование механизмов государственно-частного партнерства в инновационной сфере Евразийского экономического союза / Г.А. Яшева // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. — 2013. — № 13. — С. 76—84.

5. Gerrard M. B. What Are Public-Private Partnerships, and How Do They Differ from Privatizations? / M.B. Gerrard // Finance & Development. — 2001. — Vol. 38. — P. 48—51.

References:

1. Andreeva, E.S. (2012), "Efficiency of public-private partnership projects (on the example of the Republic of Tatarstan)", Bulletin of Kazan Technological University, vol. 16, pp. 256—260.

2. Golovinov, O.M. (2010), "Public private partnership in innovation", Bulletin of Economic Science of Ukraine, vol. 1, pp. 47—51.

3. Ivanova, V.N. (2010), Hosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v ynnovatsyonnom razvytyy rehyona y predpriyatyj Public-private partnership in innovative development of the region and enterprises], Finance and Statistics, Moscow, Russia.

4. Yasheva, G.A. (2013), "Formation of mechanisms of public-private partnership in the innovation sphere of the Eurasian economic union", Eurasian integration: economics, law, politics, vol. 13, pp. 76—84.

5. Gerrard, M.B. (2001), "What Are Public-Private Partnerships, and How Do They Differ from Privatizations?", vol. 38, pp. 48—51.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2017 р.